

Dr Grzegorz Tylec

Przesłanki istnienia współautorstwa utworu oraz sposób ich identyfikacji

– uwagi na tle orzecznictwa

Co-creation in copyright and the method of its identification
– analysis of courts' decisions

I. WSTĘP

Przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹ nie zawierają normatywnej definicji współautorstwa. Art 9 ust. 1 pr. aut. określa jedynie konsekwencje współautorstwa. W literaturze wskazuje się, iż „z dziełem współautorskim – zarówno nierozłącznym, jak i rozłącznym – mamy do czynienia tylko w przypadku istnienia woli autorów zespolenia ich wysiłków i wkładów twórczych dla osiągnięcia zamierzonego celu”². „Współtwórczość w rozumieniu prawa autorskiego nie polega tylko na tym, że dzieło zawiera elementy twórcze, które są wynikiem działalności co najmniej dwóch osób. Przesłanką powstania dzieła wspólnego

jest takie współdziałanie twórców, które przejawia się we wspólnym dążeniu do nadania temu dziełu określonego ostatecznego kształtu. Wspólne dążenie do celu zakłada istnienie więzi między twórcami biorącym udział w tym przedsięwzięciu przejawiającej się np. w omówieniu planu, zarysu dzieła, jego przesłania, a także synchronizacji całości, co nie wyklucza oczywiście podziału zadań między poszczególnych uczestników przedsięwzięcia³.

W świetle tej definicji zaakceptowanej przez nowsze orzecznictwo sądowe i współczesną doktrynę prawa autorskiego⁴ współpraca co najmniej dwóch osób, która doprowadziła do powstania utworu aby mogła być nazywana współautorstwem spełnić musi dwie przesłanki:

¹ Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r. (t. j. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.), dalej: pr. aut.

² J. Barta, R. Markiewicz, [w:] J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiakalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Warszawa 1995, s. 99.

³ M. Poźniak-Niedzielska (red.), J. Szczotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Branta 2007, s. 34.

⁴ W orzeczeniach Sądu Najwyższego wydanych na gruncie art. 11 ustawy z 1952 r. o prawie autorskim z jednej strony prezentowana jest teza, że współtwórczość i płynące z niej konsekwencje przewidziane w art. 11 wspomnianej ustawy występują tylko w przypadku istnienia, choćby konkludentnego, porozumienia twórców co do stworzenia wspólnym wysiłkiem dzieła. Podkreśla się, że ustawodawstwo nie zakłada powstania *ex lege* wspólnego prawa autorskiego wbrew woli twórców (por. orzeczenie SN z 18 listopada 1960 r., OSN 1961, nr 4, poz. 124; 10 lutego 1970 r., OSPiKA 1972, nr 2, poz. 30; 19 lipca 1972 r., OSN 1973, nr 4, poz. 67). Z drugiej strony wyrażany jest pogląd, że uznanie jakiegoś utworu za dzieło nierozłączne jest wyłącznie kwestią faktów i dla samej kwalifikacji nie ma znaczenia, jak doszło do powstania dzieła, nawet posłużenie się

- 1) czynności wykonywane przez każdą z osób muszą mieć być przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze;
- 2) między osobami istnieć musi choćby dorozumiane porozumienie co do stworzenia wspólnie dzieła.

Jak wynika z analizy orzecznictwa sądowego, na tle konkretnych stanów faktycznych, w praktyce niezwykle trudno zidentyfikować wskazane wyżej przesłanki współautorstwa. Szczególne trudności budzi ustalenie dorozumianego porozumienia współtwórców co do stworzenia dzieła oraz rozgraniczenie czy czynności dokonywane przez osobę pretendującą do roli współautora miały charakter twórczy czy też jedynie charakter pomocniczy czy techniczny. Poddając wnikliwej analizie niektóre wypowiedzi orzecznictwa sądowego w zakresie analizowanego w niniejszym artykule problemu można moim zdaniem ustalić pewne ogólne reguły którymi posługiwały się sądy przy badaniu tego typu stanów faktycznych.

II. TWÓRCZOŚĆ W DZIELE WSPÓŁAUTORSKIM

Tak jak w każdej sprawie z zakresu prawa autorskiego tak również przy badaniu kwestii współautorstwa sprawą podstawową jest ustalenie, iż istnieje pewne dobro o charakterze niematerial-

nym spełniające przesłanki utworu w rozumieniu art. 1 pr. aut., które jest wynikiem działalności co najmniej dwóch osób. Z ustalonego w sprawie stanu faktycznego musi wynikać, iż praca co najmniej dwóch osób fizycznych doprowadziła do stworzenia utworu w rozumieniu prawa autorskiego⁵. Istotne jest więc to aby w analizowanych stanach faktycznych można było wskazać pewne czynności faktyczne dokonywane przez każdą z osób, które doprowadziły do powstania utworu. Pamiętać bowiem należy, iż współautorstwo nie może wynikać z umowy, zgodnego oświadczenia kilku osób, lecz jest efektem podjętych przez te osoby czynności psychofizycznych⁶. Udział w tworzeniu dzieła sprowadzający się do czysto technicznej pomocy, od dostarczenia materiałów, relacjonowania faktów, do nakładów finansowych, nawet gdyby były to warunki niezbędne do powstania utworu, jak też udział mający charakter inspiracji, sugerowania tematyki, ogólnej koncepcji, pomysłu nie upoważnia do przyznania miana współtwórcy⁷. Jako że utwór jest dobrem niematerialnym, efektem aktywności ludzkiego rozumu, współtwórczość może polegać na tym, że jedna z osób ograniczy się jedynie do wyrażenia własnych myśli spostrzeżeń dotyczących utworu, druga zaś dokona ustalenia utworu (inkorporuje treści intelektualne w rzecz materialną w taki sposób, iż staną się one zdadne do percepcji przez osoby trzecie)⁸.

dziełem bez wiedzy autora nie pozbawia ostatecznego rezultatu pracy cech dzieła współautorskiego nierozłącznego (por. nie publikowane orzeczenie SN z 27 września 1973 r., III CRN 420/72, oraz z 21 grudnia 1979 r., OSN 1980, nr 9, poz. 171). Por. także A. Nowicka, [w:] *System prawa prywatnego. Prawo autorskie*, red. Z. Radwański, t. XIII, Warszawa 2003, s. 68 i n.

⁵ Por. J. Barta, *Dzieła wspólne w polskim prawie autorskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1992, z. 58, s. 26 oraz cytowana tam literatura.

⁶ J. Barta, R. Markiewicz, [w:] J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkański, R. Markiewicz, E. Traple, *Komentarz do ustawy ...*, s. 99.

⁷ Pogląd ten w literaturze reprezentują: J. Barta, *Dzieła wspólne...*, s. 27, R. Markiewicz, *Dzieło literackie i jego twórca w polskim prawie autorskim*, [w:] *Rozprawy Habilitacyjne UJ*, t. 81, Kraków 1984, s. 171; J. Bleszyński, *Prawo autorskie*, Warszawa 1985, s. 67; M. Szaciński, *Podmioty prawa autorskiego*, „Nowe Prawo” 1975, nr 6 s. 843-844; Z. Bidziński, J. Serda, *Przedmiot i podmiot prawa autorskiego w świetle orzecznictwa sądowego*, „Nowe Prawo” 1975, nr 6, s. 860.

⁸ Por. B. Michalski, *Dziennikarstwo a prawo*, Kraków 1980, s. 84-85. Autor ten jest zdania, iż przedstawienie ogólnej koncepcji czy pomysłu może być w pewnych okolicznościach dla współtwórczości wystarczające.

Sytuacja tego typu mogłaby mieć miejsce gdyby dwaj twórcy konsultowali kształt rzeźby, którą wspólnym wysiłkiem zamierzają stworzyć, jej wygląd, przesłanie i wymowę artystyczną a tylko jeden z nich wyrzeźbiłby rzeźbę w drewnie⁹. W orzecznictwie za współtwórcę uznana została osoba udostępniająca wyniki własnych badań oraz koncepcje naukową, udzielająca wskazówek co do układu i treści skryptu¹⁰. Zgodnie z wcześniejszymi wypowiedziami doktryny i judykatury o tym czy i kiedy istnieje współtwórczość decyduje konkretny stan faktyczny¹¹. W związku z powyższym w sprawach dotyczących kwestii istnienia współautorstwa szczególnie wnikliwie i drobiazgowo należy ustalać stan faktyczny dotyczący okoliczności w których dzieło powstawało, czynności faktycznych dokonywanych przez każdą z osób oraz wzajemnej relacji i stosunków po między nimi. Ustalone okoliczności rzutowały będą na fakt istnienia bądź nieistnienia prawa autorskiego.

Przy dokonywaniu ustaleń pod kontem tego czy wkład danej osoby miał charakter twórczy sądy zazwyczaj starają na wstępie ustalić w jaki sposób w danej kategorii utworu może objawić się twórczość. W sprawie będącej przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r.¹² dotyczącej problematyki współautorstwa dzieła fotograficznego Sąd Najwyższy

wskazał, iż twórczość w dziedzinie fotografii artystycznej może objawić się w świadomym wyborze momentu fotografowania, punktu widzenia, kompozycji obrazu (kadrowania), oświetlenia, ustalenia głębi, ostrości i perspektywy, zastosowania efektów specjalnych¹³. Podobnie w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2003 r.¹⁴ ustalono, że „wprowadzenie do utworu, będącego podręcznikiem akademickim, poprawek nie mających charakteru merytorycznego, a jedynie będących poprawkami stylistycznymi czy korektorskimi, nie jest przejawem działalności twórczej i nie uzasadnia przyznania osobie która dokonała takich poprawek, przymiotu współtwórcy utworu”. Ustalenia faktyczne prowadzące do wniosku, iż jedna z osób pretendująca do roli współautora zajmowała się kreacją takiego elementu utworu, który ze swej natury nie może mieć charakteru twórczego (np. jak w powyżej wskazanej sprawie osoba współtworząca dzieło literackie zajmowała się kwestią korekt gramatycznych czy ortograficznych, pomniejszaniem lub powiększaniem ilustracji, gromadzeniem literatury dotyczącej opisywanej problematyki itp.), skutecznie wyłączała będzie ją z kręgu współautorów. Ustalenia odmienne natomiast z których wynikać będzie, iż określona osoba miała

⁹ Podobnie w orzecznictwie francuskim przyjęto, że podstawowa przesłanką współtwórczości jest wspólny cel współdziałających osób jakim jest stworzenie utworu choćby poszczególne wkłady miały być realizowane sukcesywnie. Wystarczy, że współdziałanie domniemyanych współtwórców ma charakter intelektualny. Nie musi ono przybierać postaci materialnej, może ono według tego ujęcia polegać jedynie na ustaleniu ogólnych założeń i kontroli ich realizacji; por. C. Colombet, *Propriete litteraire et artistique et droits voisins*, Paris 1988, s. 117, cyt. za J. Błeszyński, *Prawo autorskie...*

¹⁰ Orzeczenie SN z dnia 8 września 1976 r., OSN 1977, z. 9, poz. 165.

¹¹ Por. Wyrok SN z dnia 19 lipca 1972 r., II CR 575/71, OSNC 1973, nr 4, poz. 67.

¹² Wyrok SN z dnia 5 lipca 2002 r., III CKN 1096/00, OSNC 2003, nr 11, poz. 150.

¹³ Dla przykładu w literaturze wskazano, iż twórczość w fotografii może objawić się m.in. w scenariuszu fotografii, strukturze obrazu fotograficznego, kompozycji, momencie fotografowania i sposobie przedstawienia ruchu, odtworzeniu perspektywy (głębi), ostrości obrazu i głębi ostrości, barwie fotografii, efektach świetlnych, kształtowaniu obrazu w procesie obróbki laboratoryjnej lub cyfrowej; por. R.M. Sarbiński, *Utwór fotograficzny i jego twórca w prawie autorskim*, Zakamycze 2004.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 7 listopada 2003 r., V CK 391/02, OSNC 2004, nr 12, poz. 203.

wpływ na kreację takiego elementu utworu, w którym może być inkorporowana twórczość (np. osoba miała wpływ na treść fabuły dzieła literackiego) przemawiać będzie za tym, iż miała ona możliwość wniesienia twórczego wkładu w powstanie dzieła. Takie ustalenia determinowały będą dalsze postępowanie dowodowe z którego powinno jasno wynikać to czy osoba mając faktyczną możliwość kreacji określonego elementu utworu, który co do zasady może być elementem zawierającym pierwiastek twórczy faktycznie nadała mu charakter indywidualny spełniający przesłanki z art. 1 pr. aut.

III. DOMNIEMANIE WSPÓŁAUTORSTWA

Przepis art. 8 ust. 2 pr. aut. prowadzi do domniemanie z którego wynika, że twórcą jest osoba której nazwisko w tym charakterze uwidoczniono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakiegokolwiek inny sposób w związku z rozpoznaniem utworu. Funkcją wskazanej regulacji jest jedynie wprowadzenie domniemania co do tego kogo należy uważać za autora lub współautora dzieła. Celem więc normy z art. 8 ust 2 pr. aut. jest ułatwienie ustalenia osoby twórcy, ale także ułatwienie w zidentyfikowaniu ewentualnego kręgu współtwórców, jeżeli utwór został opublikowany przy wskazaniu nazwisk kilku osób. Wskazane domniemanie może być obalone dowodem przeciwnym poprzez wykazanie, że osoba, której nazwisko uwidoczniono na egzemplarzach utworu lub podano do publicznej wiadomości w inny sposób, nie jest twórcą lub jest tylko jednym ze współtwórców. Wymagać to będzie udowodnienia, że osoba ta

nie wniosła twórczego wkładu w powstanie utworu, albo, że wkład taki – obok osoby, na rzecz której działa domniemanie – wniosła także inna osoba (inne osoby)¹⁵.

IV. OCENA WKŁADÓW TWÓRCZYCH

Ustalanie istnienia wkładów twórczych poszczególnych autorów (a także ustalanie ich wielkości, która rzutuje przecież na partycypowanie w dochodach z eksploatacji utworu) wiąże się zazwyczaj w problemem wyodrębnienia z całości utworu elementów, które są wynikiem pracy jednej z osób i dokonaniem oceny czy wkłady tej osoby posiadają indywidualny, twórczy charakter, czy dzieło jako całość zubożałoby w istotny sposób bez tego wkładu (czy może w ogóle by nie powstało lub powstałoby ale nie byłoby utworem w rozumieniu prawa autorskiego). W sytuacjach w których doszło do podziału czynności między poszczególnych współtwórców ocena taka będzie na pewno łatwiejsza niż w sytuacji gdy podziału takich czynności nie da się wykazać. Moim zdaniem w tego typu stanach faktycznych gdy wyodrębnienie poszczególnych wkładów twórczych jest faktycznie niemożliwe skłonny bym był uznać, iż wszystkie osoby biorące udział przy tworzeniu dzieła wniosły w jego powstanie twórczy wkład. Co prawda art. 9 ust. 1 zd. 2 pr. aut. wyraża wprost domniemanie, że wielkości udziałów współtwórców są równe oraz że można żądać określenia wielkości udziałów przez sąd na podstawie wkładów twórczych to jednak kwestią zasadniczą będzie zawsze ustalenie, że wkład o charakterze twórczym został w ogóle przez określoną osobę wniesiony. Wydaje się, że wskazaną wyżej tezę potwierdza wyrok

¹⁵ A. Nowicka, [w:] *System prawa prywatnego...*, s. 66.

Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1970 r.¹⁶, w którym stwierdzono, że charakterystyczną cechą stworzonego dzieła jest element łączności wkładu twórczego kilku autorów, przy czym współtwórczość wyraża się w tym, że dzieło stanowi niepodzielną całość i jest wspólne i nierozłączne pod względem procesu twórczego który doprowadził do jego powstania.

Trzeba zdać sobie sprawę, że o ile przy wyrażnym podziale czynności twórczych ocena indywidualnego charakteru wkładów twórczych każdego ze współtwórców jest teoretycznie możliwa o tyle przy braku wyraźnego podziału czynności i faktycznej niemożności wydzielenia wkładów twórczych poszczególnych osób nie jest tym bardziej możliwa ocena czy wkład konkretnej osoby ma charakter twórczy o indywidualnym charakterze. Nie możemy dokonywać oceny czy też wartościowania pewnego bytu w sytuacji gdy nie jesteśmy w stanie choćby abstrakcyjnie wyodrębnić go z całości dzieła. W stanie faktycznym, w którym nie wykazano podziału czynności twórczych nie pozostaje nic innego jak uznać, że skoro całe dzieło ma charakter twórczy to również poszczególne wkłady współtwórców miały taki charakter. Wydaje się, że takie założenie jest celowe choćby z tego względu, iż w pracy twórczej, w której brak wyraźnego podziału czynności, wzajemnego odseparowania poszczególnych współtwórców wzajemna praca i wysiłek intelektualny poszczególnych osób niewątpliwie działa stymulujące na pozostałych. Pomysły i rozwiązania jednego z twórców stają się bazą i punktem wyjścia dla pomysłów i rozwiązań drugiego. Tak więc

efekt końcowy niewątpliwie o ile jest twórczy jest wynikiem nierozzerwalnie splecionej i nie dającej się wydzielić i rozgraniczyć twórczości wszystkich współtwórców. Już samo założenie którym jest brak wyraźnego podziału czynności twórczych po między osoby współtworzące dzieło świadczy pośrednio o tym, iż godzą się one na to, że wspólnie doprowadzą do stworzenia jednego utworu.

W sprawach, w których można było wyodrębnić czynności dokonywane przez poszczególne osoby sądy wyraźnie przedstawiały opis czynności i działań poszczególnych osób pretendujących do miana współautora. I tak np. w sprawie III CKN 1096/00 Sąd wskazał, iż pozwany opracował szczegółowo koncepcje artystyczną dzieła fotograficznego, wybrał miejsce sesji, decydował o oświetleniu i wszystkich parametrach zdjęć i momencie naciśnięcia migawki, decydował o wyborze zdjęć do publikacji. Czynności powodów polegały natomiast na dostarczeniu sprzętu fotograficznego, obsłudze sprzętu fotograficznego i wykonywaniu zdjęć na znak pozwanego. Podobnie w sprawie II CR 575/71¹⁷ Sąd przeanalizował działania podejmowane przez powódkę stwierdzając, że jej czynności miały li tylko charakter pomocniczy aczkolwiek wymagający wysokiego stopnia wiedzy fachowej, zręczności i inicjatywy osobistej. Miana współtwórcy sąd odmówił osobie, która brała udział jedynie we fragmencie pracy dotyczącej kompleksowego projektu fragmentu miasta a udział ten miał charakter konsultacyjny i polegał na przedyskutowaniu koncepcji pomnika (propylei)¹⁸.

¹⁶ Wyrok SN z dnia 10 lutego 1970 r., II CR 666/69, OSP 1972, nr 2, poz. 30 z glosą J. Błeszyńskiego.

¹⁷ Wyrok SN z dnia 19 lipca 1972 r., II CR 575/71, OSNC 1973, nr 4, poz. 67.

¹⁸ Cytuję za J. Barta, *Dzieła wspólne...*, s. 27.

V. POROZUMIENIE DOTYCZĄCE WSPÓŁTWÓRCZOŚCI

Przy ocenie drugiej z przesłanek współautorstwa sprowadzającej się do badania czy między osobami współpracującymi przy stworzeniu dzieła istniało choćby dorozumiane porozumienie zakładające wspólną kreację utworu pomocne może być zwrócenie uwagi na poniżej wskazane okoliczności.

W literaturze stwierdzono, iż współtwórczość zakłada istnienie więzi między twórcami przejawiającej się np. w omówieniu planu, zarysu dzieła, jego przesłania a także synchronizacji całości, co nie wyklucza podziału zadań między poszczególnych współtwórców. Jak słusznie zauważył Sąd Apelacyjny w Warszawie współtwórca musi być osobą współdecydującą o ostatecznym kształcie dzieła współautorskiego¹⁹. Zazwyczaj owo porozumienie powinno zaistnieć jeszcze przed przystąpieniem do realizacji wspólnego dzieła. Tak więc pomocne może stać się zbadanie wzajemnych relacji osób, które pretendują do roli współtwórców na etapie przed przystąpieniem do realizacji utworu. Istotne bowiem jest to, czy wszystkie osoby uczestniczące przy tworzeniu utworu uzgadniały, i konsultowałyby ogólny zamysł i koncepcje utworu, czy wspólnie uzgadniano i konsultowano systematykę i podział utworu na części, czy wspólnie dokonywano podziału pracy po między współuczestniczących w procesie tworzenia dzieła. Ingerencja osoby zewnętrznej w samą strukturę dzieła w jego formę czy też zawartość merytoryczną (jej rady czy też pomysły, które przekazuje pozostałym twórcom), bez współpracy na etapie konstru-

owania ogólnej koncepcji utworu, budowania jego planu czy też wyznaczania celów i zadań, które ma on spełnić nie powinna być pojmowana jako czynność prowadząca do powstania współautorstwa, ma ona bowiem charakter „wpadkowy”, pomocniczy i co więcej zazwyczaj nie łączy się nawet z subiektywnym poczuciem bycia współautorem całości. Niewątpliwie to wyłącznie współtwórcom przysługuje przywilej nakreślenia podstawowych zamierzeń dotyczących mającego powstać w przyszłości dzieła. Nieuczestniczenie w tego typu pracach świadczy o braku woli pełnego, choćby tylko psychicznego, charakterystycznego dla każdego współautora, zaangażowania się w realizację całości przedsięwzięcia związanego ze stworzeniem dzieła. W takiej sytuacji trudno przyjąć, iż osoba, która nie angażuje się w równym stopniu co pozostali w los całego przedsięwzięcia twórczego sama uważa siebie za współtwórcę. Trudno w takiej sytuacji mówić o istnieniu psychicznej więzi autora z utworem, więzi która pozostaje pod ochroną płynącą z treści art. 16 pr. aut. Tak więc o współtwórczości mogą więc świadczyć pośrednio także zachowania określonej osoby wyrażające jej subiektywne poczucie o byciu współautorem dzieła. Jak słusznie zauważa A. Nowicka trudno zaakceptować tezę, aby ktokolwiek mógł uzyskać status współtwórcy niejako „mimo woli” lub co więcej, aby status ten mógł być przypisany danej osobie wbrew jej woli²⁰. Gdy opisane wyżej zachowania są akceptowane przez pozostałych współtwórców przemawia to za tym, iż akceptują oni fakt, iż dana osoba czuje się współtwórcą całości i świadczy niewątpliwie o ich porozumieniu w tym zakresie.

¹⁹ Por. Wyrok SA w Warszawie z dnia 30 października 1991 r., I Acr 436/91, Grzeszak, *Prawo autorskie*, CD-ROM.

²⁰ A. Nowicka, [w:] *System prawa prywatnego...*, s. 73.

Gdy brak jest akceptacji tego rodzaju zachowań jest to niewątpliwie okolicznością, która przemawia o braku porozumienia w omawianym zakresie. Z uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawie III CKN 1096/00 wynika, iż w czasie wystawy prac fotograficznych pozwanego, która odbyła się w Paryżu powodowie zażądali by zostały ujawnione ich nazwiska jako współtwórców eksponowanych zdjęć. Za zgodą pozwanego na drzwiach wystawy umieszczono jednak jedynie informację, iż powodowie byli realizatorami technicznymi zdjęć. Fakt ten świadczy o braku zgody co do faktu, iż powodowie traktowani mieli być jako współautorzy zdjęć. W sprawie IV CR 329/76²¹ jako okoliczności przemawiające za istnieniem porozumienia co do bycia współtwórcami sąd uznał: zawarcie umowy wydawniczej podpisanej przez obie strony, wymienienie pozwanego jako współautora oraz dopuszczenie go do korzyści majątkowych związanych z publikacją utworu, a także wspólna dedykacja na egzemplarzu książki wręczonej jej recenzentowi. Trzeba tu zaznaczyć, iż na kwestie współtwórczości nie wpływa ani subiektywne poczucie bycia współtwórcą utworu ani obiektywne postrzeganie pewnej osoby jako współtwórcę danego utworu ale ocena konkretnego stanu faktycznego pod kontem wspólnej pracy nacechowanej twórczo oraz wola osób do traktowania siebie nawzajem jako osób, które współtworzyły dzieło. Rozważyć warto również jak należałoby ocenić sytuację, w której każda z osób uczestniczących w powstaniu dzieła wniosła w jego stworzenie indywidualny wkład twórczy a brak było natomiast po między

osobami współtworzącymi dzieło porozumienia aby stworzyć dzieło wspólnym wysiłkiem i aby traktować się jako współtwórców całości. Jako przykład takich zachowań wskazać można na tworzenie oprogramowania *open source* polegającego na udostępnianiu najczęściej za pośrednictwem Internetu kodu źródłowego programu komputerowego, który podlega kolejnym nowym przekształceniom i rozbudowie przez niezwiązanych ze sobą programistów. Kolejni programiści rozwijają więc początkowy zamysł twórcy pierwotnego udostępniając swój produkt nieodpłatnie innym nowym programistom. Idee tkwiące w samej naturze *open source* rozprzestrzeniają się obecnie na inne przejawy twórczości niż programy komputerowe²².

Brak porozumienia po między osobami współtworzącymi dzieło występuje często przy tzw. kontynuacjach utworów. Rozróżnia się w literaturze kontynuacje utworów ukończonych (zamkniętych) od kontynuacji utworów niedokończonych. W pierwszej sytuacji gdy osoba dopisuje ciąg dalszy dzieła ukończonego np. kolejną część powieści lub scenariusz kolejnej części filmu, istnienie współtwórczości w takim stanie faktycznym jest wyłączone. Sytuację taką możemy rozpatrywać albo w kategoriach opracowania dzieła (kolejna część jako opracowanie dzieła pierwotnego) lub w kategoriach inspiracji (kolejna część jako utwór stworzony w wyniku inspiracji dziełem pierwotnym). Ustalenie czy jest to opracowanie, czy też tylko zainspirowanie się dziełem pierwotnym zależy od związku obu utworów, od ilości elementów które zostały zaczerpnięte i przeniesione z jednego utworu do drugiego²³.

²¹ Wyrok SN z dnia 8 września 1976 r., IV CR 329/76, OSNC 1977, nr 9, poz. 165.

²² Por. J. Barta, R. Markiewicz, *Oprogramowanie open source w świetle prawa. Między własnością a wolnością*, Zakamycze 2005.

²³ E. Traple, [w:] J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiakalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Komentarz do ustawy...*, s. 75.

W sytuacji w której dochodzi do kontynuacji dzieła nieukończonego (np. asystent pisze zakończenie nieukończonego przez zmarłego mistrza dzieła) możliwe jest uznanie, iż współpraca twórcy pierwotnego i osoby dokonującej kontynuacji przybierze postać współtwórczości (o ile będzie można wykazać, iż tak traktowali się twórca pierwotny i autor kontynuacji) lub też uznanie że twórca kontynuacji dokonał opracowania istniejącej części dzieła gdy brak będzie zgodnej woli bycia współtwórcami.

VI. ZAKOŃCZENIE

Oprócz powyżej wskazanych sytuacji wkłady twórcze kilku osób mogą wspólnie funkcjonować w jednym utworze poza stosunkiem współtwórczości również jako: utwór zawierający dozwolony cytat z innego utworu (art. 29 pr. aut.), utwór zawierający elementy innego utworu na podstawie przepisów o dozwolonym prawie przedruku (art. 25 pr. aut.), utwory połączone (art. 10 pr. aut.), zbiór utworów (art. 3 pr. aut.), utwór zbiorowy (art. 11 pr. aut.).

Zespolenie twórczych wysiłków oraz połączenie twórczych wkładów przybierać może różną postać, w zależności m.in. od stopnia i rodzaju współpracy oraz strukturalnej integralności ostatecznego efektu²⁴. Wydaje się więc, iż głównym elementem, który odróżnia dzieła współautorskie od wskazanych wyżej dzieł w których funkcjonują łącznie wkłady twórcze kilku osób jest wspólna wola tychże osób w traktowaniu się jako współtwórców. To właśnie ten element decyduje o zakwalifikowaniu utworu do danej kategorii utworu i związanych z tym konsekwencji prawnych. Na pytanie kiedy przyjąć, iż osoba jest współautorem całości

dzieła a kiedy samoistnym autorem jednego z elementów utworu stworzonego przez kilka osób należy odpowiedzieć, iż zależy to w głównej mierze od tego czy wolą twórców było traktowanie się jako współtwórców czy jako samoistnych twórców poszczególnych elementów składających się na całość utworu.

SŁOWA KLUCZOWE

Prawo autorskie, utwór, współautorstwo, współtwórczość, dzieła wspólne.

STRESZCZENIE

W artykule zwrócono uwagę na niektóre problemy dotyczące interpretacji przepisów prawa autorskiego dotyczących współautorstwa utworu. Autor przedstawia odpowiednie regulacje prawne i odmienne opinie interpretacyjne. W artykule wskazano także przykłady judykatów podejmujących zagadnienie współautorstwa. Analiza przeprowadzona przez autora stanowi dowód, że kwestia współautorstwa utworu jest wielce problematyczna i warta pogłębionych badań.

KEYWORDS

Copyright, creation, co-authorship.

SUMMARY

The article focuses on some legal problems concerning the interpretation of provisions on creation in the copy right law. The author presents relevant legal regulations and different opinions in the area of interpretation of this issue. The analysis of legal regulations is based on courts' rulings which lend meaning to the term "co-creation". The article discusses a number of chosen courts' rulings which form

²⁴ J. Barta, *Dzieła wspólne...*, s. 25; por. E. Wojnicka, *Charakter prawny połączenia utworów*, „Nowe Prawo” 1989, nr 9, s. 53 i n.

the method of determining prerequisite elements of co-operation. The analysis carried out by author provides evidence that this issue is very problematic and worth further research.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r. (t. j. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.).

Orzecznictwo:

Orzeczenie SN z 18 listopada 1960 r., OSN 1961, nr 4, poz. 124.

Orzeczenie SN z 10 lutego 1970 r., II CR 666/69, OSPiKA 1972, nr 2, poz. 30.

Orzeczenie SN z 19 lipca 1972 r., II CR 575/71, OSN 1973, nr 4, poz. 67.

Orzeczenie SN z 27 września 1973 r., III CRN 420/72, niepubl.

Orzeczenie SN z dnia 8 września 1976 r., IV CR 329/76, OSN 1977, z. 9, poz. 165.

Orzeczenie SN z 21 grudnia 1979 r., OSN 1980, nr 9, poz. 171.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 30 października 1991 r., I Acr 436/91, Grzeszak, *Prawo autorskie*, CD-ROM.

Wyrok SN z dnia 5 lipca 2002 r., III CKN 1096/00, OSNC 2003, nr 11, poz. 150.

Wyrok SN z dnia 7 listopada 2003 r., V CK 391/02, OSNC 2004, nr 12, poz. 203.

Opracowania:

Barta J., *Dzieła wspólne w polskim prawie autorskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1992, z. 58.

Barta J., Czajkowska-Dąbrowska M., Ćwiąkański Z., Markiewicz R., Traple E., *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Warszawa 1995.

Barta J., Markiewicz R., *Oprogramowanie open source w świetle prawa. Między własnością a wolnością*, Zakamycze 2005..

Bidziński Z., Serda J., *Przedmiot i podmiot prawa autorskiego w świetle orzecznictwa sądowego*, „Nowe Prawo” 1975, nr 6.

Błęszyński J., *Prawo autorskie*, Warszawa 1985.

Colombet C., *Propriete litteraire et artistique et droits voisins*, Paris 1988.

Markiewicz R., *Dzieło literackie i jego twórca w polskim prawie autorskim*, [w:] *Rozprawy Habilitacyjne UJ*, t. 81, Kraków 1984.

Michalski B., *Dziennikarstwo a prawo*, Kraków 1980.

Poźniak-Niedzielska M. (red.), Szczotka J., Mozgawa M., *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Branta 2007.

Sarbiński R.M., *Utwór fotograficzny i jego twórca w prawie autorskim*, Zakamycze 2004.

System prawa prywatnego. Prawo autorskie, red. Z. Radwański, t. XIII, Warszawa 2003.

Szaciński M., *Podmioty prawa autorskiego*, „Nowe Prawo” 1975, nr 6.

Wojnicka E., *Charakter prawny połączenia utworów*, „Nowe Prawo” 1989, nr 9.

NOTA O AUTORZE

Dr Grzegorz Tylec, adiunkt Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, wykładowca Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie. Główne kierunki zainteresowań: prawo handlowe, własność intelektualna, prawo mediów.